

ПРО ВПРОВАДЖЕННЯ ПОПЕРЕДНЬОГО ПІДГОТОВЧОГО ЗАНУРЕННЯ У КУРСІ ДІЛОВОЇ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

У статті описуються науково обґрунтовані методичні рекомендації щодо впровадження в навчальний процес ВНЗ попереднього підготовчого занурення для формування англомовної компетентності у продуктивних видах мовленнєвої діяльності студентів 3-го курсу економічних напрямів підготовки в рамках вивчення дисципліни "Ділова англійська мова".

***Ключові слова:** попереднє підготовче занурення (ППЗ), мікрокурс, принцип, критерій, модель, зміст навчання.*

Постановка проблеми. В сучасних умовах перед методикою викладання іноземних мов стоїть завдання пошуку ефективних шляхів досягнення достатнього рівня володіння іноземною мовою для професійного спілкування. В результаті багаторічних досліджень, експериментального та дослідного навчання ми дійшли висновку про те, що одним з найоптимальніших шляхів є впровадження у навчальний процес програм іншомовного занурення.

Оскільки основним предметом нашого дослідження є попереднє підготовче занурення (ППЗ) при формуванні англомовної компетентності у продуктивних видах мовленнєвої діяльності (МД), постало питання про розробку науково обґрунтованих методичних рекомендації щодо його впровадження у навчальний процес ВНЗ, що й є **метою** цієї статті.

Аналіз останніх досліджень. Розроблена методика ППЗ [2; 4; 7] впроваджується на третьому курсі в межах вивчення дисципліни "Ділова англійська мова" і передбачає чотири 18-годинні англомовні мікрокурси з фахових дисциплін на семестр, що разом з позааудиторною роботою повністю покриває години та кредити, передбачені для цієї дисципліни навчальним планом підготовки бакалаврів за напрямом підготовки "Міжнародна економіка".

Експериментальне дослідження в Дніпропетровському університеті імені Альфреда Нобеля, яке було описано в роботах О.Б. Тарнопольського [4; 6] та наших публікаціях [1], довело, що розроблена методика ППЗ є високоефективною за умови дотримання її головної характеристики – зосередження основної уваги викладачів і студентів на предметно-змістовній складовій змісту навчання при засвоєнні мовно-мовленнєвої складової здебільшого мимовільно в процесі опанування студентами предметного змісту засобами виучуваної мови. Методика ще виявилася і цілком придатною для широкого практичного застосування. Інше дослідження, в якому ми брали участь [4, 136-171; 5], також довело, що програма ППЗ є оптимальним "буферним" курсом між вишівським курсом англійської мови через зміст спеціальності і курсами фахових дисциплін на четвертому та п'ятому роках навчання, де викладання та учіння повністю здійснюється англійською мовою. Саме попередня програма ППЗ уможлиблює наступне безпроблемне впровадження такого повного занурення. Все це підтверджує доцільність практичного впровадження розробленої методики і обумовлює необхідність сформулювати низку методичних рекомендацій щодо неї.

Виклад основного матеріалу. Запропоновану методику можливо ефективно використовувати для навчання студентів економічних спеціальностей, вихідний рівень підготовки яких з АМПС є не нижчим за В2 (згідно Загальноєвропейських Рекомендацій з мовної освіти [3]). Методика має впроваджуватися тільки після проходження студентами курсу НАМПЦ через зміст спеціальності на II році навчання і реалізуватися протягом курсу НАМПЦ на III році навчання у ВНЗ.

Курс попереднього підготовчого занурення на заняттях з англійської мови на III році навчання в економічному ВНЗ повинен бути розробленим як дещо спрощена модель повноцінного англомовного занурення у курсах фахових дисциплін. Він будується як серія англомовних мікрокурсів, кожний з яких є спрощеною моделлю курсу однієї з дисциплін економічного циклу.

Побудова всієї програми ППЗ і побудова кожного мікрокурсу в цій програмі повинні проводитися, відштовхуючись від семи базових принципів: 1) принципу апроксимованого моделювання курсів викладання фахових дисциплін у курсі англomовного попереднього підготовчого занурення; 2) принципу широкого охоплення профільних дисциплін у мікрокурсах програми попереднього підготовчого занурення з метою надання студентам можливості повноцінно підготуватися до сприйняття англійською мовою різних фахових дисциплін у програмах повного занурення; 3) принципу оптимального покриття базових понять та основних спеціальних англomовних термінів курсу фахової дисципліни в її мікрокурсі, що включений до програми попереднього підготовчого занурення; 4) принципу здебільше мимовільного оволодіння студентами мовними та мовленнєвими явищами і мимовільного формування / розвитку на цій основі англomовних мовленнєвих навичок і вмінь; 5) принципу надання студентам експліцитної мовної підтримки та допомоги; 6) принципу обмеженої навчальної автономії студентів у роботі над програмою попереднього підготовчого занурення; 7) принципу адекватної підготовки викладача до викладання як мовної, так і змістовної складової програми попереднього підготовчого занурення.

Останній принцип передбачає або проведення програм ППЗ викладачем англійської мови з паралельною другою – економічною – вищою освітою, або організацію та ведення курсу ППЗ двома викладачами: викладачем іноземної мови з великим досвідом роботи у галузі викладання мови для спеціальних цілей студентам певної спеціальності і викладачем-спеціалістом з предметної галузі з добрим володінням англійською мовою.

Зміст навчання для програми ППЗ повинен добиратися на основі: принципу апроксимованого моделювання навчання майбутньої спеціальності в курсі англійської мови; принципу широкого охоплення профільних дисциплін у мікрокурсах програми ППЗ і принципу оптимального покриття базових понять та основних спеціальних англomовних термінів курсу фахової дисципліни в кожному з її мікрокурсів, що включений до програми ППЗ. Ці принципи дають змогу спиратися у практичному доборі змісту на чотири критерії: критерій добору лише таких дисциплін для програми ППЗ, понятійний (та термінологічний) апарат яких поширюється принаймні на декілька суміжних дисциплін; критерій забезпечення тематикою кожного з мікрокурсів у програмі ППЗ його провідної функції: служити загальним англomовним вступом до дисципліни або комплексу дисциплін, яка / які цим мікрокурсом покриваються; критерій типовості добраних текстів для кожної з тем мікрокурсу та повного покриття ними основного змісту цієї теми; критерій репрезентативності.

За допомогою названих критеріїв, перш за все, добираються базові дисципліни, на основі матеріалу яких розробляються мікрокурси для програми ППЗ, так щоб такі мікрокурси підсумовували головний зміст і базовий понятійний / термінологічний апарат цих дисциплін, тобто дозволяли найкращим чином готувати студентів до наступного повного англomовного занурення у курсах тих же самих та інших фахових дисциплін. Оптимальною кількістю є 4 мікрокурси на один навчальний семестр (8 на навчальний рік).

Модульно-мікрокурсowa часова модель навчального процесу в програмі ППЗ може передбачати два навчальні модулі на семестр (два мікрокурси в кожному модулі), при тому що один мікрокурс розраховується на 18 годин аудиторної та 18 годин позааудиторної самостійної роботи студентів.

Названі критерії слугують і для добору предметно-змістовного і мовно-мовленнєвого компонентів змісту навчання у кожному з мікрокурсів, що розробляється для включення до програми ППЗ. Цей зміст має включити: тематику, що вивчається у мікрокурсах профільних дисциплін; навчальні тексти, добрані для навчального процесу; навчальні задачі та завдання; лексичний матеріал; мовленнєві навички та вміння професійного іншомовного спілкування; знання, уміння та навички з дисципліни, що студенти повинні отримати в мікрокурсі. "Точка перетину" в доборі предметно-змістовного і мовно-мовленнєвого компонентів змісту навчання лежить у тематичі та в навчальних текстах, що добираються. Оптимальною послідовністю проведення добору змісту навчання для програми ППЗ є послідовність "знизу-вгору": починаючи з навчальної тематики через навчальні тексти, навчальні задачі та завдання, лексичний матеріал, і

завершуючи мовленнєвими навичками та вміннями професійного іншомовного спілкування і знаннями, уміннями та навичками з дисципліни.

Методична модель організації навчального процесу в програмі ППЗ будується на основі трьох висунутих принципів: апроксимованого моделювання навчання майбутньої спеціальності в курсі англійської мови, здебільше мимовільного оволодіння студентами мовними та мовленнєвими явищами і мимовільного формування / розвитку на цій основі англомовних мовленнєвих навичок і вмінь, а також надання студентам експліцитної мовної підтримки та допомоги. Ця модель повинна розроблятися як номенклатура послідовних ланок у кожному мікрокурсі, кожна з яких відображає певний вид/и навчальної діяльності, що послідовно виконуються як на аудиторних заняттях, так і в позааудиторній роботі студентів протягом тієї чи іншої частини програми, і моделюють/імітують аналогічні ланки в курсах профільних дисциплін (лекції, семінари, практичні заняття тощо).

Згідно запропонованої моделі, кожний мікрокурс у програмі ППЗ має будуватися як низка циклів занять з опрацювання засобами цільової мови не менше 4 базових тем з фахової дисципліни, яку відображає цей мікрокурс. Ці теми акумулюють основний зміст мікрокурсу, і на опрацювання кожної з них відводиться 2 аудиторних заняття (1 лекція і один семінар/практичне заняття) та 4 години позааудиторної самостійної роботи студентів. Таким чином, з 18 аудиторних годин, що виділяються на кожний мікрокурс, 16 відводиться на роботу з 4 його темами, а останні 2 години присвячуються проведенню контрольних заходів.

Тематичний цикл занять з відпрацювання однієї теми мікрокурсу має будуватися як чітка послідовність видів навчальної діяльності: інтерактивна лекція → виконання вправ на опанування нової лексики (перше аудиторне заняття) → самостійна робота студентів з фаховими англомовними текстами з теми і знаходження та опрацювання англомовних джерел фахової інформації в Інтернеті (позааудиторно) → проведення семінарського / практичного заняття з обговоренням виучуваною мовою питань з теми, що вивчається, студентськими англомовними презентаціями, розв'язанням кейсів та вирішенням практичних задач (друге аудиторне заняття) → підготовка письмових робіт з теми (позааудиторно). Крім того, слід передбачити виконання проектних завдань.

До навчальних завдань у програмі ППЗ доцільно відносити ті англомовні види навчальної діяльності, які безпосередньо зорієнтовані на предметно-змістовну складову навчання (слухання лекцій, участь у семінарах, презентації, вирішення практичних задач та кейсів тощо – див. вище). Якщо ж навчальна діяльність зорієнтована на мовну складову навчання, то така діяльність повинна розглядатися як вправа (лексичні вправи). Вправи мають займати мінімальне місце у навчальному процесі.

Розробка завдань і вправ має здійснюватися, спираючись на принцип апроксимованого моделювання навчання майбутньої спеціальності в курсі англійської мови; принцип здебільше мимовільного оволодіння студентами мовними та мовленнєвими явищами і мимовільного формування / розвитку на цій основі англомовних мовленнєвих навичок і вмінь; принцип надання студентам експліцитної мовної підтримки та допомоги, а також на принцип обмеженої навчальної автономії студентів у роботі над програмою ППЗ.

Всі розроблені завдання та вправи для мікрокурсів програми ППЗ мають характеризуватися певними типологічними особливостями. Так, усі завдання можуть бути тільки комунікативними і різнитися за видом керування, опор, параметром рецептивності / репродуктивності / продуктивності та за параметром організації виконання (індивідуальні, парні або групові завдання). Більшість із таких завдань також обов'язково мають бути проблемними. На відміну від цього, вправи (лексичні вправи) проблемними бути не можуть, є тільки некомунікативними, не можуть мати природних опор і є здебільшого репродуктивними або рецептивними (хоча можуть наближатися й до продуктивних). Вони найчастіше мають виконуватися індивідуально, а керування у них дуже рідко може бути мінімальним, а є частковим або таким, що наближається до повного.

Висновки. Таким чином, основним результатом нашої статті є надання теоретичних і практичних рекомендацій щодо впровадження методики попереднього підготовчого занурення, при дотриманні яких можна розраховувати, що розроблена програма ППЗ продемонструє високу ефективність при навчанні англійської мови професійного спілкування студентів третього курсу економічних напрямів підготовки. Перспективою подальших досліджень може бути використання запропонованої методики для інших напрямів підготовки та для навчання інших іноземних мов в ВНЗ.

Використані джерела

1. Виселко А. Д. Про експериментальне дослідження методики "занурення" в економіку при навчанні англійської мови студентів III курсу економічних факультетів / Виселко А.Д. // Навчання ділової англійської мови у Східній Європі: для чого та як?: II Міжнародна наукова конференція, Ялта, 19-21 травня 2006 р. – Д. : Вид-во ДУЕП, 2006. – С. 65–67.
2. Виселко А. Д. Шляхи впровадження іншомовного занурення у навчання англійської мови для професійних цілей / Виселко А.Д. // Наукові записки. Серія "Філологічна". – Острог : Вид-во Національного університету "Острозька академія". – Вип. 30. – 2012. – С. 267–270.
3. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / Наук. ред. українського видання С.Ю. Ніколаєва. – К. : Ленвіт, 2003. – 273 с.
4. Методика англоязычного погружения в обучении английскому языку и специальным дисциплинам в экономических вузах. Монография / [О.Б. Тарнопольский, В.Е. Момот, С.П. Кожушко, З.М. Корнева, А.Д. Выселко, В.А. Жевага]; под общей и научной редакцией О.Б. Тарнопольского, В.Е. Момота и С.П. Кожушко. – Днепропетровск : ДУЕП, 2008. – 236 с.
5. Тарнопольский О. Б. Обучение английскому языку для профессиональных целей через полное англоязычное погружение в экономическом вузе / О.Б. Тарнопольский, С.П. Кожушко, В.Е. Момот, А.Д. Виселко // Культура народов Причерноморья. № 142. Т.1. – Симферополь : Крым, 2008. – С. 143–147.
6. Тарнопольський О. Б. Попереднє занурення при навчанні англійської мови на старших курсах економічного ВНЗу / О.Б. Тарнопольский, С.П. Кожушко, А.Д. Виселко // Україна в умовах європейської інтеграції і глобалізації. Проблеми державного будівництва в Україні. Випуск № 15. Матеріали XIII Міжнародної науково-практичної конференції "Україна в євроінтеграційних процесах". – Київ, 2008. – С. 284–290.
7. Vyselko A. Objectives of preliminary preparatory English immersion / A. Vyselko. // Nauka i studia: Pedagogiczne nauki, psychologia i socjologia. – Przemysl : Nauka i studia, 2012. – Issue 19(64). – P. 55–60.

Vyselko A. D.

ON THE IMPLEMENTATION OF PRELIMINARY PREPARATORY IMMERSION WITHIN THE COURSE OF BUSINESS ENGLISH

The article is devoted to the description of scientifically grounded methodological guides on the implementation of the Preliminary Preparatory Immersion program of forming English speaking and writing competence of the third-year students majoring in International Economics within the university course of Business English.

Key words: *preliminary preparatory immersion (PPI), micro-course, principle, criteria, model, instructional content.*

Стаття надійшла до редакції 24.10.2013 р.